*Een zeer **schrale**, veel kiezel bevattende grond, die alleen door krachtige bemesting in staat is een matig rogge- en aardappelgewas voort te brengen. Daar is niets te vinden, dan **schraal** zand aan de ene, en moerassen aan de andere zijde.*

691. ONWAARHEID, LEUGEN.

Iets, wat niet waar is.

Onwaarheid drukt uit, dat iets niet is, zoals men beweert; er behoeft daarbij geen kwade bedoeling aanwezig te zijn.

Leugen is een onware mededeling, een opzettelijke afwijking van de waarheid met het doel om te misleiden; het is dus sterker dan *onwaarheid*.

*Hij beweert, dat die spreuk ontleend is aan de Bijbel, maar dat is een **onwaarheid**.*

*Met **leugens** omgaan. Iemand **leugens** op de mouw spelden. Hij zegt, dat Karel schuldig is, maar dat is een **leugen**.*

692. ONZIJDIG, ONPARTIJDIG.

Niet vooringenomen voor de een of andere partij.

Onzijdig betekent, dat men buiten de strijdvoerende partijen staat en noch door woorden noch door daden laat blijken met welke partij men sympathiseert.

Onpartijdig betekent onbevooroordeeld, d. i. niet door persoonlijke genegenheid zich bij zijn oordeel latende leiden. Men kan dus wel partij kiezen, maar doet dit dan uit volle overtuiging.

*België werd tot een onafhankelijke en **onzijdige** staat verklaard. In de Frans-Duitse oorlog van 1870 hield ons land zich **onzijdig**.*

*Eigen overtuiging, gegrond op een **onpartijdig** onderzoek. Ik wilde als koel en **onpartijdig** toeschouwer haar karakter van alle kanten opnemen.*

693. OORD, PLAATS, PLEK.

Oord heeft de ruimste betekenis en duidt op een minder nauwkeurig begrensde ruimte, die van enige uitgestrektheid is, en een gedeelte van een groter geheel vormt.

Plaats is een bepaald gedeelte van de ruimte of oppervlakte.

Plek drukt daarbij de gedachte uit van een geringe uitgestrektheid.

*Nieuwsgierige reizigers uit de koudere **oorden** van Europa. Men spreekt ervan in alle **oorden** der wereld. De heilige **oorden**.*

*Dat beslaat te veel **plaats**. In de vorige eeuw heeft men de **plaats** teruggevonden, waar Niniveh gestaan heeft.*

*'k Vergeet de **plek** niet, die mijn wieg mocht dragen. Die befaamde **plek** aan het begin van de Vijverberg, van ouds bekend als het Groene Zoodje.*

694. OORDEEL, VONNIS.

Oordeel is in het algemeen een goed- of afkeurende uitspraak over iemand of iets.

Vonnis is een rechterlijke uitspraak over een schuldige, met toepassing van de wettelijke strafbepaling; bij uitbreiding elke rechterlijke uitspraak over een persoon of een zaak tussen twee partijen.

*Zijn **oordeel** opschorten. Iets aan het **oordeel** van anderen overlaten. Het laatste **oordeel**.*

*Het **vonnis** werd bij **verstek** uitgesproken. Het **vonnis** was spoedig geveld.*

695. OORZAAK, AANLEIDING, GELEGENHEID.

Omstandigheden, die het mogelijk maken, dat iets geschiedt.

Oorzaak is datgene wat noodwendig een zeker gevolg met zich brengt.

Aanleiding is het middel, waardoor het gevolg spoediger te voorschijn treedt.

Gelegenheid zijn de omstandigheden, waaronder het gevolg gemakkelijker te voorschijn treedt, die het besluit teweegbrengen.

*Wat de **oorzaak** harer kwaal is, is mij niet bekend. De naijver der Engelsen op de bloeiende handel van Nederland was de **oorzaak** van onze oorlogen in de 17e eeuw.*

*Engeland wist telkens **aanleiding** tot de oorlog te vinden. Gij klaagt de misdadiger aan; maar kent gij de **aanleiding** van zijn vergrijp?*

*Hij nam alle **gelegenheden** te baat, om haar te zien en te spreken. Hoe groter het verschil in aard, in opvoeding, in zeden, des te veelvuldiger ziin de **gelegenheden** tot verschil en twist.*

696. OORZAAK, REDEN.

De omstandigheid, die een toestand of werking ten gevolge heeft.

De **oorzaak** wordt als zelfhandelende gedacht, onafhankelijk van de werking van 's mensen wil; zij kan gevonden worden in de natuur of in omstandigheden, waarop wij geen invloed hebben; zij kan ook verband houden met handelingen, waarbij onze wil niet opzettelijk in aanmerking komt.

De **reden** doet iemand handelen, onderstelt een wil en opzet.

De *oorzaak* is datgene waardoor iets geschiedt; de *reden* is datgene waarom iets gedaan wordt.

*De ongemene grootte van dit rijk is **oorzaak**, dat het onder zeer verschillende luchtstreken gelegen is. De **oorzaak** der aardbevingen is nog niet voldoende opgehelderd. De **oorzaak** van die ramp is onbekend. Zijn losbandige levenswijze was **oorzaak** van zijn vroegtijdige dood.*

*Tot nog toe hebt gij geen **reden** om hem te wantrouwen. Wat is de **reden**, dat hij zo plotseling vertrokken is?*

697. OPENBAAR, OPENLIJK.

Openbaar is datgene, wat voor ieder open en bloot is, zodat ieder het weten kan; verder wat voor iedereen is, waar iedereen deel aan heeft of hebben kan, wat voor iedereen toegankelijk is, en ook wat de algemene aangelegenheden betreft.

Openlijk is datgene, wat in het openbaar geschiedt, wat men voor niemand tracht te verbergen.

*Het feit werd **openbaar**. In **openbare** vijandschap met iemand leven. De **openbare** school. Een **openbare** vergadering. Een **openbaar** persoon. Een **openbaar** ambt. Zij werden gestraft als verstoorders der **openbare** rust.*

*Als de aartsengel Michaël optreedt, om orde en eendracht te herstellen, is het reeds te laat; men braveert hem in 't aangezicht, dreigt hem met de **openlijke** opstand. Iemand **openlijk** de waarheid zeggen.*

698. OPENHARTIG, OPRECHT, RONDBORSTIG.

Voor de waarheid uitkomende.

Openhartig is hij, die van nature geneigd is om zijn hart bloot te leggen, zich vrij te uiten zonder te huichelen of iets te verbergen; het is het tegendeel van *terughoudend*.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederduitsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen meedelen, opdat in een latere druk eventuële aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. C.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS